

گفتار نخست

□□□

اماکن زیارتی مستند

پیش از پرداختن به معرفی تک تک اماکن زیارتی معتبر یادآور می‌شود که در اطراف حرم‌های هر یک از امامان معصوم (علیهم السلام) انبوهی از چهره‌های سرشناس و اسوه مدفونند که تحت الشعاع عظمت شخصیت امامان واقع شده‌اند و کمتر به آن‌ها توجه می‌شود. اینان ستارگانی را می‌مانند که شب هنگام تمام فضای آسمان را پر می‌کنند، ولی با پیدایش نخستین اشعه‌های خورشید در افق خاور همگی ناپدید شده و دیده نمی‌شوند. نه این که نباشند، هستند، ولی پرتو تابش خورشید چنان نیرومند است که اجازه عرض اندام به آن‌ها نمی‌دهد.

جمع کثیری از علما و دانشمندان بزرگ در اطراف خورشید عالمتاب وجود امیرالمؤمنین (علیه السلام) مدفونند که هریک از

آن‌ها سند مستند حقانیت و اعتبار تشیع و افتخاری عظیم برای جهان اسلام به حساب می‌آیند.

در دو سوی ایوان امیرمؤمنان(ع) دو فحل بی نظیر آرمیده اند؛ یکی علامه حلی و دیگری شیخ احمد مقدس اردبیلی. در اطراف صحن نیز چهره‌های برجسته‌ای همچون شیخ مرتضی انصاری، صاحب رسائل و مکاسب، آخوند خراسانی، صاحب کفایة الاصول، سید کاظم یزدی، صاحب العروة الوثقی و فاضلین ملامهدی و ملااحمد نراقی، سید عبدالحسین شرف الدین، صاحب المراجعات، حاج میرزا حسین نوری طبرسی، صاحب المستدرک الوسائل و شاگرد فرزانه اش حاج شیخ عباس قمی و در فاصله‌های کوتاه اطراف حرم نیز چهره‌های بارزی نظیر شیخ طوسی، سید مهدی بحر العلوم، شیخ محمد حسن نجفی، صاحب جواهر، شیخ جعفر کبیر کاشف الغطاء، صاحب کشف الغطاء، میرزای شیرازی، علامه امینی، صاحب الغدیر، حاج سید علی آقا قاضی و ده‌ها مرزبان مقتدر مرزهای عقیده سر بر آستان شاه ولایت سوده‌اند. در کنار حرم کاظمین (علیهما السلام) نیز تربت کیمیا اثر نخبگانی همچون شیخ مفید، ابن قولویه، سید مرتضی و سید رضی قرار دارد. حضور کاروان‌ها در کنار مراقد این بزرگان و تقدیم فاتحه به روان آنان، اظهار ادب و ادای مراتب حق شناسی زائر نسبت به ایشان است. زائر اهل بیت چرا نباید بداند، که اگر امروز مسلمان و شیعه است و فرهنگ و تفکر شیعی را در دنیا ترویج می‌کند و به معارف غنی خویش می‌بالد، به برکت زحمات طاقت فرسایی است که این

رادمردان در طول تاریخ یکهزار و چند صد ساله اسلام و تشیع متحمل شده‌اند.

به همین سان ستارگان پر فروغ آسمان شهادت علاوه بر تنی چند از علمای بزرگ نیز مجلس آرای حرم و بارگاه امام حسین بن علی سیدالشهداء (علیه السلام) هستند. همانان که در یک نیمروز خونین عاشورا پروانه وار گرد شمع وجود مولاشان چرخیدند و در آتش عشق سوختند و فنا شدند ولی در این فنا راه بقا یافتند و جاودانه شدند. باید اذعان کرد با همه جمعیت و ازدحامی که همواره در اطراف مرقد این فرزندان در آمد و شد هستند، اینان نیز در حجابی از مهجوریت و ناشناختگی به سر می‌برند و در سفرهای زیارتی کمتر کسی در صدد معرفی حتی مختصری از شخصیت ایشان برمی‌آید. از شهدای بنی هاشم و آل ابی‌طالب گرفته تا حبیب بن مظاهر، بریر بن خضیر، زهیر بن قین، مسلم بن عوسجه، ابو ثمامه صائدی، سعید بن عبدالله حنفی، عابس بن ابی شیب شاکری، جون غلام سیاه چهره ابی‌ذر غفاری و دیگران ... ای کاش اندکی از آن همه سرمایه گذاری که برای اماکن بی ریشه و اعتبار صورت می‌گیرد، صرف معرفی این افتخارات بزرگ بشریت و این اسوه‌های آزادگی، ایثار، وفاداری و صبر صورت می‌پذیرفت.

چه به جاست مبلغان باسلیقه کاروان‌ها پیش از مبادرت به سفر دو محور عمده را بر محورهای مطالعاتی خود بیافزایند: یکی زندگی نامه علما به ویژه دانشمندان فرزانه ای که در

اطراف مرقد حضرت علی(ع) و نیز در مسیر حرکت زائران در کربلا و کاظمین آرمیده اند و دیگری بیوگرافی مختصر و نحوه شهادت شهدای کربلا.^۱ شما می‌توانید با ثبت جستارهایی از تاریخ زندگی این دو مجموعه فخیم، در دفترچه یادداشت خود بخش قابل توجهی از نیاز به حق زائران همراهتان را به معارف پوشش دهید و با این اقدام مثبت و سازنده خود به خود زمینه گرایش به باورهای عوامانه و نمادهای بی ریشه و سند را از بین ببرید.

اینک معرفی زیارتگاه‌ها که بعضاً از بازدید برخی آن‌ها غفلت می‌شود، می‌پردازیم:

۱. مقام امام امیرالمؤمنین(ع) و صافی صفا

از آثار تاریخی مشهور نجف که اهل معرفت به آن معتقدند مقام حضرت علی(ع) است که به صافی صفا مشهور است و در کنار آن نیز قبر اُئیب یمانی قرار دارد. ایشان از شیعیان سرشناس یمن و تربیت شدگان اویس قرنی بوده و در زمانی که امام علی(ع) در کوفه عهده دار خلافت بود، در یمن از دنیا رفت و وصیت کرد تا فرزندانش جنازه او را از یمن به کوفه ببرند.

۱. خوشبختانه در سال‌های اخیر کتابی محققانه و جامع به نام پژوهشی پیرامون شهدای کربلا از سوی پژوهشکده تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی فقیه در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در این زمینه منتشر شده که مطالعه آن این ضرورت را برطرف ساخته است.

از سویی عادت امیرالمؤمنین علیه السلام نیز این بود که هر گاه جویای مکان خلوتی برای عبادت می‌شد از کوفه به غری^۱ می‌آمد. روزی امام در آن جا سرگرم عبادت بود. در آن حال مردی را دید که از بیابان می‌آمد، برشته‌ری سوار بود و جنازه‌ای به همراه داشت. پرسید: از کجا می‌آیی؟ این جنازه از کیست؟ چرا او را در سرزمین خودتان دفن نکردید؟ پاسخ داد: از یمن می‌آیم و این هم جنازه پدرم است. او از رسول خدا(ص) شنیده بود، که در این جا شخصیتی دفن خواهد شد که به عدد نقوس دو قبیله مضر و ربیعه شفاعت می‌کند. از این رو به من وصیت کرد تا جنازه اش را به کوفه بیاورم و این جا دفن کنم. امام(ع) ضمن تصدیق مضمون حدیث مزبور، سه بار می‌فرماید: «أنا و الله ذلک الرجل»؛ یعنی به خدا سوگند آن شفاعت کننده من هستم. سپس دستور دفن جنازه اُثیب را به فرزندانش می‌دهد.^۲

بسیاری از فقهای شیعه در متون و منابع فقهی به روایت حمل جنازه اُثیب یمانی به کوفه اشاره و برای فتوای جواز حمل جنازه مردگان از شهری به شهر دیگر به آن استناد نموده‌اند.^۳ و

۱. نامی تاریخی برای نقطه‌ای از زمین نجف.

۲. فرحة الغری فی تعیین قبر امیرالمؤمنین، سید عبدالکریم بن

طاووس، ص ۸۶.

۳. ر.ک: الحدائق، شیخ یوسف بحرانی، ج ۴، ص ۱۴۹.

از همین رو اهل معرفت محرابی قدیمی را که کنار مدفن اُثیب یمانی است، مقام امیرالمؤمنین دانسته اند.

۲. وادی السلام

وادی السلام سرزمینی فخیم و مبارک است. در روایات فراوان آمده است که ارواح مؤمنان، پس از مرگ به این سرزمین منتقل می‌شود و عالم برزخ آنان در این مکان سپری می‌شود. چنان که ارواح فسّاق و فجره نیز به وادی برهوت می‌رود که در یمن است. در این باره قصّه‌های زیادی از ارتباط برخی از اولیای خدا با ارواح نیکان و بدان در عالم برزخ به ما رسیده که انکار آنها به یکباره آسان نیست یا بهتر بگوییم ممکن نیست. دو پیامبر بزرگ به نام هود و صالح (علیهما السلام) در اینجا مدفون‌اند که بارها از آنان در قرآن به نیکی یاد شده است. همچنین مقام امام صادق و امام زمان (علیهما السلام) در این قبرستان است. شیخ طوسی (ره) و دیگران روایتی دارند که امام صادق (علیه السلام) به این مکان آمده و نماز گزارده و چون از ایشان پرسیدند این جا کجاست؟ فرمود: محل منبر قائم ما در آخر الزمان است. این مکان به اعتبار نماز امام صادق (علیه السلام)، مقام امام صادق (علیه السلام) و به اعتبار منبر امام زمان (علیه السلام) مقام امام زمان (علیه

السلام) خوانده می‌شود.^۱ همچنین قبور بسیاری از علما از گذشته‌های دور و نزدیک در این جا قرار دارد. این سرزمین بارانداز روحی بسیاری از اهل معرفت، نظیر ملا مهدی نراقی و سید علی قاضی و شیخ عباس قمی و مردان بزرگی از این قبیل است که ساعت‌ها در این فضا غنوده و غرق دریای تفکر بوده‌اند و مراتب عالی سیر و سلوک خود را سپری کرده‌اند.

از برکات این وادی، گفتنی‌ها بسیار است. لیکن در عین حال خاستگاه افکار منحرف و نیت‌های نادرست دنیا طلبانه و خرافه آمیز نیز هست. شیادانی در این گورستان هستند، که نام‌های زیادی را بر سنگ کنده و بر دیوار چسبانده‌اند که فلانی از شیراز، فلانی از تهران و... هنگامی که علت این کار را جویا می‌شوی، می‌گویند، اگر بخواهی پس از مرگ روحت به این سرزمین بیاید باید، ده هزار دینار بدهی تا نامت را بر سنگ حک کنم و این جا نصب کنم و اگر مایل باشی که روح و جسمت هر دو بیاید، باید که شصت هزار دینار بپردازی! متأسفانه زائران ساده لوحی را می‌بینی که همین پول‌ها را به این امید واهی می‌پردازند و نام‌هایشان که بر سنگ‌ها حک شده و بر دیوار چسبانده شده است، گواهی روشن براین پدیده نادرست است. همچنین برخی از زائران موی خود را می‌تراشند یا ناخن خود را می‌گیرند و در این گورستان دفن می‌کنند؛ زیرا می‌خواهند،

۱. تهذیب الاحکام، ج ۶ ص ۳۴.

بخشی از وجودشان حتماً در وادی السلام مدفون شده باشد. کسانی نیز روی زمین نشانه می‌گذرانند یا بر زمین می‌خوابند و دور خود خطی می‌کشند. علتش را که جويا می‌شوی می‌گویند، می‌خواهیم پس از مرگ وقتی ما را به این سرزمین آوردند، قبرمان همین ابتدای ودای و بر خیابان اصلی و در این زمین دو نبش باشد و ما را در انتهای وای دفن نکنند که نه کسی به زیارتمان بیاید و نه برایمان فاتحه‌ای بخوانند! گاهی بدین سان چند نفر را می‌بینی که روی زمین خوابیده و دور هم خط می‌کشند. امان از جهالت که بشر را به چه کارهایی وامی‌دارد! امان!

۳. مقام منبر امام زمان (ع)

در وادی السلام، نقطه ای است که از دیرباز به نام مقام امام زمان (علیه السلام) شناخته می‌شود. در این محل کراماتی در طول سالیان متمادی مشاهده شده و مردم به زیارت این محل می‌آیند و در آن جا نماز می‌خوانند. در باره اعتبار این محل چند روایت معتبر هست که به نقل یکی از آنها بسنده می‌کنیم.

سید بن طاووس (متوفای ۶۹۳ ه. ق) از ابی الفرج سندی (که از اصحاب امام صادق(ع) بوده) نقل کرده است که در سفری که امام صادق(ع) به حیره آمده بود، من نیز همراه ایشان بودم. شبی فرمود تا برایش قاطری را زین کردیم. پس سوار شد و به نقطه ای در پشت کوفه رفت. من نیز همراه ایشان بودم.

در سه نقطه پیاده شد و هر بار دو رکعت نماز گزارد. گفتم فدایت شوم. در سه موضع نماز گزاردی! فرمود: اما اولی قبر امیر المؤمنین، دومی موضع رأس الحسین و سومی موضع منبر قائم (عجل الله تعالی فرجه الشریف)^۱ بود این مکان را به اعتبار این که امام صادق(ع) در آن نماز گزارده، مقام امام صادق(ع) نیز می‌نامند.

۴. مقام امام زین العابدین(ع)

نزدیک صافی صفا مقام با عظمتی وجود دارد که از آن به نام مقام امام زین العابدین (علیه السلام) یاد می‌شود. شیخ محمد حرز الدین از محققین قرن سیزدهم هجری می‌نویسد: «علمای بزرگ، از مشایخ قدیم نجف و آنها نیز از مشایخ خود نقل کرده اند که وقتی امام علی بن الحسین (علیه السلام) برای زیارت جدش امیرالمؤمنین (علیه السلام) از حجاز به عراق می‌آمد در این محل سکنی می‌گزید تا اگر کسی ایشان را ببیند، گمان کند، مسافری است که از سفر حج باز گشته و از این طریق عازم بیابان های عراق است و در این جا فرود آمده تا از چاه آب قدیمی که در نزدیکی آن قرار دارد، وضو بگیرد. آن

۱. فرجة الغری فی تعیین قبر امیرالمؤمنین، سید عبدالکریم بن

طاووس، ص ۸۶.

گاه در فرصت مناسب و به دور از چشم ناظران و جاسوسان، مرکب خود را نزدیک چاه آبی که در آن نزدیکی بود، می‌خواباند و خود پیاده مسافت بین مقام تا قبر شریف امیرمؤمنان(ع) را می‌پیمود و آن را زیارت می‌کرد. سپس بازمی‌گشت و شب را در این مقام بیتوته می‌فرمود و بامدادان راهی حجاز می‌شد.»

خلاصه اخبار فراوانی حاکی از آمدن امام سجاد(ع) برای زیارت قبر جدش امیرالمؤمنین (علیه السلام) و ماندن ایشان در نزدیکی قبر مطهر وارد شده است اما چیزی که ثابت کند، مقام فعلی محل ماندن ایشان در شب هنگام بوده است، در دست ما نیست به جز شهرت زیادی که بین اهل نجف و دانشوران و راویان وجود دارد و به این شهرت توجه زیادی می‌شود. اهالی نجف آن را به نام مقام امام زین العابدین (علیه السلام) می‌شناسند و خلف از سلف و کوچک از بزرگ نقل کرده‌اند.^۱

۵. مسجد حنّانه

بین کوفه و نجف در منطقه ای که آن را «تُویّه» می‌نامند، مسجدی به نام «حَنّانه» وجود دارد. این مکان دیواری داشته که هنگام عبور جنازه امام علی(ع) از نزدیکی آن به احترام^۲ عبور پیکر آن ولیّ الله الاعظم خم شده و یک بار دیگر وجود

۱. تاریخ النجف الاشرف، ج ۱، ص ۳۴۳.

۲. الامالی، شیخ طوسی، ص ۳۲.

حیات و شعور را در جمادات به نمایش گذاشته است. واقعیتی که قرآن کریم با صراحت برصحت و درستی آن تأکید دارد. آن جا که می فرماید:

«إِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ؛ هیچ موجودی نیست مگر این

که به حمد و ستایش الهی مشغول است.»^۱

به یقین حمد و ستایش، فرع بر وجود شعور و ادراک و حتی اراده است. بنا براین جمادات هم می توانند، در برابر عظمت انسان کامل و ولیّ خدا سر تعظیم فرود آورند و کرنش کنند و اگر چنین احترام کنند، خود جاودانه محترم می شوند و دیوار مسجد حنّانه که آن را قائم مایل نیز نامیده اند، از این قبیل است.

همچنین امام جعفر صادق (علیه السلام) در این محل فرود آمده و نماز خوانده اند. هنگامی که علت را پرسیدند، فرمودند: «وقتی سرهای شهیدان کربلا را به کوفه می آوردند تا به حضور عبید الله بن زیاد ببرند، سر مقدّس حضرت سید الشهداء (ع) را در این محل بر زمین نهاده اند.»^۲ و نیز در روایت مرسلی آورده اند که حاملان سرها در این نقطه با سر مقدّس سیدالشهدا (علیه السلام) بازی و بی احترامی کردند، به گونه ای که اسرا صدای

۱. سوره اسراء آیه ۴۴.

۲. المزار، شهید اول محمد بن مکی عاملی، ص ۳۲.

ناله شان بلند شد و زمین نیز از این رفتار ناشایست نالید. از این رو این مکان به حنانه معروف شد.^۱

۶. نبی یونس (مقام یونس پیامبر(ع))

کم تر از دو کیلو متر بعد از مسجد کوفه به سوی آب فرات زیارتگاهی است که ساکنان محلی آن را «نبی یونس» می‌خوانند. برخی گمان کرده اند، آنجا قبر حضرت یونس(ع) است. لیکن بررسی‌ها نشان می‌دهد که قبر آن حضرت در منطقه نینوا از استان موصل است. مرحوم سید مهدی قزوینی که از علمای صاحب نام منطقه بوده است، در اثری به نام «فلک النجاء» ضمن بیان مطالب فوق الذکر می‌افزاید: آنچه در نزدیکی مسجد بزرگ کوفه به نام آن حضرت وجود دارد، در واقع محلی است که به امر خداوند ماهی او را به خشکی انداخته و همان جایی است که قرآن می‌فرماید:

«فَبَدَّلْنَا بِالْعُرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّنْ يَّقْطِينٍ؛

پس او را به صحرای خشکی افکندیم در حالی که رنجور و ناتوان بود و گیاهی از کدو بر او رویانیدیم.»^۲

۱. مراقد المعارف، ج ۲، ص ۲۲۱.

۲. سوره صافات آیه ۱۴۵ - ۱۴۶.

۷. قبور سبعه (مشهد بنی الحسن علیهم السلام)

عبدالله بن حسن المثنی بن حسن المجتبی علیه السلام را بدان سبب عبدالله محض یعنی خالص نامیده‌اند، که پدرش فرزند امام مجتبی (علیه السلام) و مادرش فاطمه دختر امام حسین (علیه السلام) بوده است. او و دو برادرش حسن و ابراهیم و چهار برادرزاده‌اش که هر هفت نفر از اولاد امام مجتبی (ع) و امام حسین (ع) بوده‌اند، در روز عید قربان سال ۱۴۵ هـ ق در زندان منصور دوانیقی به شهادت رسیدند. گفته می‌شود، آنان زنده به گور شده‌اند^۱ و نیز وارد شده که زندان را بر سرشان فرو ریخته‌اند و ایشان را به شهادت رسانده‌اند.^۲

قبور مطهر این بزرگواران اکنون در محلی به نام هاشمیه آن سوی پل کوفه و کنار جاده قدیم کوفه به قاسم است. آورده‌اند که عبدالله محض شباهت زیادی به رسول خدا (ص) داشته و خوش چهره و سخاوتمند بوده و تولیت صدقات امیرالمؤمنین (علیه السلام) را بعد از پدرش برعهده داشته است.

۱. عمدة المطالب، چاپ بمبئی، ص ۸۰، مقاتل الطالبیین، چاپ نجف،

ص ۱۵۸.

۲. مراقد المعارف، ج ۲، ص ۱۵، به نقل از تذکرة الخواص.

«...و کان شجاعاً خطیباً شاعراً لساناً مهاباً وقوراً کریماً؛ او شجاع، سخنور، شاعر، زباندار، با اِبْهت و با وقار و بزرگوار بوده است.»

هنگامی که منصور در سال ۱۴۴ هـ ق حج گزارد، به ریاح بن عثمان، استاندارش در مدینه فرمان داد تا بنی الحسن را به ربه تبعید کنند. او نیز آنان را با شانه‌های بسته و گردن و پا در زنجیر، سوار بر مرکب‌های خشن و بدون جهاز به تبعیدگاه روانه ساخت. هنگام خروج ایشان از مدینه، امام صادق (ع) از موضعی پوشیده که مردم و جاسوسان، او را نبینند، با اندوه فراوان بدیشان می‌نگریست و در حالی که از شدت گریه، اشک بر محاسن شریفش جاری بود، خدا را می‌خواند و می‌فرمود:

«وَاللّٰهُ لَا تُحَفَظُ لَهِ حُرْمَةٌ بَعْدَ هٰؤُلَاءِ؛ به خدا سوگند پس از

اینان حرمتی برای خدا نگه داشته نخواهد شد.»

برخورد کینه توزانه منصور به همین اندازه خاتمه نیافت. بار دیگر آنان را به عراق تبعید کرد و دستور داد تا در زندان هاشمیه (نزدیک کوفه) در یک زیرزمین نمناک که تشخیص شب و روز در آن امکان نداشت، به مدت دو ماه محبوس کردند. آنگاه فرمان قتل ایشان را صادر کرد ...^۱

۱. مقاتل الطالبیین، ص ۲۳۰، الکامل، ابن اثیر، ج ۴، ص ۳۷۴.

۸. قاسم بن موسی‌الکاظم علیهما السلام

قاسم فرزند امام هفتم حضرت موسی بن جعفر (علیهما السلام) و برادر تنی امام رضا (علیه السلام) و حضرت معصومه (علیها السلام) که پس از شهادت پدر بزرگوارش از سلطهٔ عباسیان گریخت و در روستایی به نام «سوراء» در نزدیکی شهر حله مخفیانه زندگی می‌کرد تا وفات یافت. در واپسین روزهای زندگی و در بستر بیماری، خود را به اطرافیان معرفی کرد و از ایشان خواست، دخترش را به مدینه برده و به مادرش تحویل دهند.

در بارهٔ عظمت شخصیت ایشان شخصی به نام ابی عماره می‌گوید: ما عازم عمره بودیم. در راهی به موسی بن جعفر (علیه السلام) و همراهانش برخوردیم. امام (علیه السلام) فرمود: آری! ای ابا عماره! اینان فرزندان من هستند و این یکی (اشاره به امام علی بن موسی (ع)) آقای ایشان است. سپس فرمود: ای ابا عماره! من نیز از منزل بیرون آمده‌ام! و فرزندم علی (حضرت رضا (ع)) را وصی خود قرار داده‌ام و در ظاهر دیگر فرزندانم را با او در جانشینی خود شریک ساخته‌ام تا جانش حفظ شود، ولی در باطن به او وصیت کرده‌ام. اگر کار به دست من بود، قاسم را جانشین می‌ساختم؛ چون او را نیز دوست می‌دارم و دلسوزیم

براو بیشتر است لیکن این امر خدا است و هر جا بخواهد آن را قرار می‌دهد.^۱

همچنین سید علی بن طاووس در کتاب مصباح الزائرین زیارت ایشان را مستحب و فضیلت آن را در حدّ زیارت ابو الفضل و علی اکبر (علیهما السلام) دانسته است.

۹. زید بن علی بن الحسین علیهم السلام

ایشان نیز جایگاه رفیعی در نزد امامین باقر و صادق (علیهما السلام) داشته و در پی خونخواهی امام حسین (ع) از بنی امیه با مظلومیت به شهادت رسیده است. وی در نزدیکی حله دارای حرم و بارگاه با عظمتی است و معجزات و کرامات فراوان از آن مشاهده شده است.

۱۰ و ۱۱. نبی ایوب و ذی الکفل

قبر این دو پیامبر نیز در اطراف حله واقع شده است و هر کدام دارای حرم و زیارتگاه مهمی هستند.

۱. اعلام الوری ابوعلی فضل بن حسن طبرسی، ص ۱۸۴.

۱۲. مدائن

مدائن شهری در نزدیکی بغداد است که سلمان فارسی و حذیفه بن یمان دو تن از اصحاب رسول خدا و امیرمؤمنان (علیهما السلام) در آن مدفون اند.

۱۳. نواب اربعه امام زمان (عج)

شصت و نه سال آغازین دوران غیبت حضرت ولی عصر (عج) را دوران غیبت صغری آن حضرت نامیده‌اند. در این دوران چهار نفر پی در پی نیابت ایشان را بر عهده داشته‌اند. آنان به ترتیب ابوعمرو عثمان بن سعید زیّات، ابوجعفر محمد بن عثمان زیّات، ابوالقاسم حسین بن روح نوبختی و ابوالحسن علی بن محمد سمری بودند و پس از وفات چهارمین نفر، دوران غیبت کبرای حضرت آغاز شده است. قبور مطهر این نایبان چهارگانه در شهر بغداد است.

